

Yuliya Danylenko
*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor at the Department of Finance
National University of Food Technologies*

Даниленко Ю.В.
*кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Національного університету харчових технологій*

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-530-3-25>

CURRENT CHALLENGES OF FINANCIAL HIGHER EDUCATION IN UKRAINE

СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ВИЩОЇ ФІНАНСОВОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Система вищої фінансової освіти в Україні протягом останніх років розвивається в умовах постійних викликів. Бурхливий розвиток інформаційних технологій, пандемія COVID 19, повномасштабне вторгнення загострили ряд проблем, які накопичилися у фінансовій освіті, без вирішення яких неможливий подальший її якісний розвиток.

Проблема розвитку вищої освіти знаходиться в центрі уваги багатьох вітчизняних науковців та практиків, зокрема варто відмітити праці Осецького В., Вітренка А., Татомір І., Білан С., Гірника Є. [2], Карпенка М. [1], Федосова В., Стеценка Б. [3] та ін. Вони зосереджують увагу у своїх працях на окремих аспектах удосконалення фінансової освіти, зокрема, необхідності розвитку дистанційної освіти, особливостях впровадження AI технологій в освітні процеси тощо. Проте в сучасних умовах воєнного стану і перспективах повоєнного відновлення ці тенденції освітніх процесів потребують переосмислення і подальшого дослідження.

Метою публікації є визначення ключових викликів розвитку вищої фінансової освіти в Україні в сучасних умовах та окреслення можливих напрямків її розвитку.

З початком повномасштабного вторгнення вітчизняна система вищої освіти в цілому і фінансової, зокрема, опинилася перед суттєвим викликом. Багато громадян змушені були покинути своє основне місце проживання і переїхати в інший регіон України чи за кордон. В таких умовах очне навчання стало практично неможливим, що активізувало розвиток дистанційної освіти. До дистанційного навчання вітчизняну систему освіти певною мірою підготувала пандемія Covid-19, проте в умовах війни запровадження дистанційних технологій стало масовим і потребувало від університетів масштабного перегляду освітніх програм, пошуку можливостей забезпечення безперервного доступу до курсів в умовах відключень світла тощо. Завдяки дистанційним технологіям університети змогли на початковому етапі зберегти основну масу студентів і утримувати кадровий склад, який мав можливість працювати і з-за кордону. Проте через продовження військових дій безпекова ситуація в Україні залишається складною. Частина висококваліфікованих кадрів, яка знайшла роботу в інших країнах, не планує повертатись. Подальша мобілізація сприяє виїзду потенційних студентів, особливо чоловічої статі, за кордон на навчання, що, враховуючи і без того складну демографічну ситуацію в країні, зменшує кількість потенційних абітурієнтів. Це загострює конкуренцію між університетами і між спеціальностями в боротьбі за абітурієнта. З одного боку це сприяє зниженню прохідного балу для вступу до вузів, що об'єктивно спрощує доступ до освіти осіб із низьким рівнем знань. З іншого боку така конкуренція змушує вузи удосконалювати

та актуалізувати зміст освітніх програм, максимально використовувати новітні технології, що сприяє загальному покращенню рівня освіти.

Масова міграція населення спричиняє також брак кваліфікованих кадрів в системі вищої фінансової освіти. Науково-педагогічні працівники, які залишилися, адаптуючись до стрімких змін, повинні постійно підвищувати свій професійний рівень. При цьому суттєвим викликом для системи фінансової освіти залишається прискорення темпів оновлення професійних знань [1, с. 104]. З одного боку проблема полягає в тому, що в умовах динамічності сучасного світу, прискорення технологій генерації та передачі знань просто неможливо підготувати людину до професійної діяльності на все життя за відведений час навчання. Тому потребує необхідності переосмислення самої ролі викладача в освітньому процесі. Крім надання базових знань та компетентностей викладач повинен навчити студентів вмінню працювати з великим обсягом інформації, орієнтуватися в нововведеннях та відповідально їх застосовувати.

З іншого боку, активне реформування законодавства, зміни підходів у роботі установ, розвиток FinTech потребує постійного вдосконалення науково-педагогічного складу, оновлення освітніх програм, змісту дисциплін. У зв'язку з цим від викладачів вимагається періодичне проходження міжнародного стажування, публікація в міжнародних виданнях, які потребують значних матеріальних витрат. При цьому рівень оплати праці, з об'єктивних причин, залишається доволі низьким, що не стимулює висококваліфіковані кадри працювати в системі освіти. Вирішення цієї проблеми потребує зміни підходів до оплати праці, зокрема щодо стимулювання наукової діяльності. Крім того, в умовах зменшення кількості студентів зростає активне навантаження на викладача, що робить із останнього фактично «універсального солдата», який повинен викладати часом до 8 різних дисциплін. Це звичайно збільшує і обсяг навчально-методичної роботи, і впливає на якість викладання самих дисциплін.

Суттєвим викликом для сучасного етапу розвитку фінансової освіти є активне запровадження AI, що можна розглядати з урахуванням трьох вимірів: нові горизонти викладання та можливості навчання, нові загрози для викладання і навчання, нові фінансово-економічні можливості [2, с. 580-581]. Доступність додатків AI актуалізує питання академічної доброчесності. Є суттєва загроза того, що студенти можуть використовувати AI не як помічника для пошуку і систематизації інформації, а повноцінного виконавця при підготовці різного роду робіт. Проблема полягає ще й в тому, що штучний інтелект не здатен перевірити достовірність інформації, він вчиться на всьому доступному обсязі даних і тому може спричинити виникнення викривленого знання. Сьогодні немає однозначної відповіді щодо того чи вважати виконану роботу з використанням AI технологій плагіатом, чи ні. З іншого боку, AI може стати суттєвим помічником у роботі викладача, розвантажити його від перевірки робіт, підрахунку балів, формування діагностувальних завдань.

Серйозним викликом для сучасної фінансової освіти є зниження популярності фінансових спеціальностей. Така ситуація спричинена рядом накопичених за останні роки проблем. Однією з них є доступність фінансових знань у мережі Інтернет і поширюваність інформації про відносну легкість і простоту здійснення інвестиційних операцій (наприклад, реклама і різні застосунки щодо операцій з криптовалютою, участі в інвестиційних фондах тощо). У загальній масі населення формується враження про можливість легкого і швидкого заробітку за допомогою виконання простих дій. Коли ж людина стикається з реальним ризиком таких операцій – підбивається довіра до фінансової системи в цілому і фінансової освіти, зокрема. Крім того, протягом останніх років на телебаченні, в засобах масової інформації з'явилася велика кількість фінансових «експертів», які часто дають поради, які ґрунтуються не

на професійних знаннях, а на власних -міркуваннях [3, с. 77–78]. Наслідком слідування таким порадам часто є втрата коштів і посилення недовіри до фінансової освіти. Виходом із цієї ситуації може стати подальше підвищення фінансової грамотності населення, починаючи зі шкільного навчання, закінчуючи вищою освітою.

Підсумовуючи, можна сказати, що в умовах викликів сьогодення, фінансова освіта потребує суттєвого реформування в напрямку покращення її якості, підвищення конкурентоспроможності і відповідності сучасним технологіям.

Література:

1. Карпенко М.М. Розвиток дистанційного навчання як відповідь на сучасні виклики для України. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 4 (33). С. 102–105.
2. Осецький В., Вітренко А., Татомир І., Білан С., Гірник Є. Застосування штучного інтелекту в освіті: фінансові наслідки і перспективи. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2021. № 2 (33). С. 574–584. DOI: <https://doi.org/10.18371/fscartp.v2i33.207246>
3. Федосов В.М., Стеценко Б.С. Роль освітніх факторів у формуванні фінансового світогляду в Україні. *Освітня аналітика України*. 2019. № 3 (7). С. 69–84.